

Bergen, 8.september 1991.

Hvem hadde mest innflytelse i NS?

Vi ønsker med dette å rette en takk til de av "Folk av Land"s lesere som deltok i vår undersøkelse "Innflytelsesforhold i NS-styret", som ble gjennomført fra desember 1990 til februar 1991. Vi ba et utvalg tidligere NS-medlemmer fylle ut et spørreskjema, hvor vedkommende skulle rangere NS-ledere etter den enkeltes innflytelse. Noe over 200 skjema ble sendt ut, 56 av disse kom tilbake i utfylt stand. Omtrent like mange sendte oss reaksjoner i form av brev, ofte med en utførlig begrunnelse for hvorfor de ikke kunne, eller ville svare. Enkelte hadde "ingen tillit til historikerne", andre mente seg for dårlig informert til å svare, fordi de var for unge, eller for lite sentrale i NS. Noen mente vi istedet burde undersøke andre sider ved NS' historie, som for eksempel rettsoppgjøret. Et stort antall av brevskriverne var kritiske til om vår metode kunne gi pålitelige resultater. Kommentarene er i seg selv et interessant materiale som vi vil ta hensyn til, og tildels også referere i forskningsrapporten. Vi mottok få entydig negative reaksjoner på vår forespørsel. En særlig takk går til Bjørn Østring og Einar Rustad, som leste gjennom, og kommenterte vårt spørreskjema før det ble sendt ut.

Nedenfor presenterer vi en tabell fra undersøkelsen. Denne vil bli videre bearbeidet og analysert, sammen med en rekke andre tabeller og andre data. Utgangspunktet for tabellen er spørsmål 1 i vårt spørreskjema:

"Kan De rangere NS'ministre etter hvor stor innflytelse De mener den enkelte hadde på styringen av landet under okkupasjonen? Sett et 1-tall foran den minister De mener hadde størst innflytelse innad i regjeringen, et 2-tall foran den De mener hadde nest størst innflytelse i regjeringen, og så videre til nummer 19, som er den De mener hadde minst innflytelse."

Tabellen viser hvordan 56 tidligere NS-folk har rangert de 19 ministrene. Quisling selv var ikke oppført, p.g.a. hans ubestridte førsterang både i partiet og i regjeringen. I første kolonne (1.) ser vi at 18 personer har pekt ut Fuglesang som regjeringens mest innflytelsesrike minister, mens 12 har valgt

Hagelin, 9 har valgt Lunde osv. Av andre kolonne (2.) ser vi at 13 personer har rangert Fuglesang som nr.2 i regjeringen, 7 har valgt Hagelin og 14 Lunde osv.

Ministrene er i tabellen ordnet etter hvor mange første- og andre-rangeringer de fikk, dette i motsetning til listen i vårt spørreskjema, der de var oppført alfabetisk. Den nederste rekken, merket "Ubesvart", viser hvor mange av de 56 som ikke svarte på dette spørsmålet: Fra venstre til høyre i rekken stiger tallet fra 6 til 38, dette betyr at 6 personer ikke har rangert noen ministre i det hele tatt, mens 38 personer har rangert en eller flere ministre, men uten å gå helt ned til rang nr.19.

Det er et mønster i rangeringene, ved at ministre som Fuglesang, Hagelin og Lunde av de fleste er rangert som nr.1, 2 eller 3, og sjelden på de lavere rangeringene. Går vi mot den nederste del av tabellen finner vi at Whist, Skarphagen, Vasbotten, Hustad, von Hirsch og Dehli-Laurantzon ikke av noen er blitt rangert blant de 3 mest innflytelsesrike. Når disse er oppført, er de som regel rangert langt nede i rekken mht. innflytelse. Sammenfattende kan vi si at rangeringen vi har fått fram er overraskende konsekvent: de samme vurderingene går igjen.

Hvordan kan vi tolke rangeringen i tabellen? Er den representativ for tidligere NS-folks oppfatning av maktforhold i NS-regjeringen? Hva påvirker rangeringen: rangerer de som selv hadde tillitsverv på en annen måte enn vanlige medlemmer? Hvor rimelig er rangeringen, sett i lys av det andre kilder forteller om ministrene? Dette er noen av de spørsmål som vil bli drøftet i forskningsrapporten, både for å belyse hypoteser om maktforhold, og som utgangspunkt for videre forskning.

Materialet fra undersøkelsen gir ikke alene grunnlag for sikre konklusjoner om NS-lederes innflytelse. Undersøkelsen viser hvordan et utvalg tidligere NS-folk i dag oppfatter maktforhold, ikke maktforholdene slik de "virkelig" var. Resultatene vil likevel være et bidrag til en mer konkret beskrivelse av maktforholdene.

Om tidligere NS-folk vil knytte videre kommentarer til vår undersøkelse, eller til rangeringen i tabellen overfor, kan de gjerne skrive til S.U.Larsen på adressen under. Og dersom flere vil fylle ut, og returnere vårt spørreskjema til oss, er vi fortsatt interessert i dette.

Hilsen stud.polit.Baard H.Borge og amanuensis Stein Ugelvik Larsen, Institutt for Sammenliknende Politikk, Christiesgt.15, 5007 Bergen.

Baard H. Borge

	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.
Fuglesang	18	13	6	5	-	2	2	-	1	2	1	1	1	1	-	-	-	-	-
Hagelin	12	7	1	3	3	1	1	3	6	1	3	3	2	1	1	1	2	2	1
Lunde	9	14	11	3	5	2	2	4	5	2	3	1	1	1	1	1	1	1	1
Prytz	4	4	6	5	5	3	2	2	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lie	3	5	3	5	5	4	4	4	5	5	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Blehr	2	-	1	1	4	4	7	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Irgens	1	-	1	2	1	3	1	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Meidell	1	-	1	1	10	1	4	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Skanche	-	4	1	6	1	4	4	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Fretheim	-	2	1	4	2	1	5	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Lippestad	-	1	2	3	6	1	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Rismås	-	-	2	3	6	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
Stang (Arb. tjeneste og idrett)	-	-	2	2	3	3	10	6	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Whist	-	-	-	2	1	1	3	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Skarphagen	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vasbotten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Binarson von Hirsch	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Hustad	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Dehli-Laurantzon	6	6	6	7	7	7	9	11	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
(Ubesvart)	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56	56

Rang-nummer.

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19.